

Teritorijalna Agenda 2030

Budućnost za sva mjesta

SAŽETAK

#TerritorialAgenda
A future for all places

Neformalni sastanak ministara nadležnih za
prostorno planiranje, teritorijalni razvoj i/ili
teritorijalnu koheziju

1. prosinca 2020., Njemačka

SAŽETAK Teritorijalna Agenda 2030

Sve veće nejednakosti među mjestima i među ljudima te neodrživi razvoj u Europi dosegli su kritičnu razinu. Konkretnije usklađeno djelovanje potrebno je na svim geografskim i upravljačkim razinama kako bi izgledi za budućnost svih ljudi, zajednica i mjesta u Europi bili pozitivni. Vrijeme je za bolje razumijevanje i odgovarajuće razmatranje teritorijalnih učinaka sektorskih politika. Nastojimo pridonijeti održivom razvoju i održavanju europskog zajedništva.

Ovo je sažetak Teritorijalne Agende 2030. koju smo mi, ministri nadležni za prostorno planiranje, teritorijalni razvoj i/ili teritorijalnu koheziju, usuglasili u suradnji s Europskom komisijom, Europskim parlamentom, Europskim odborom regija, Europskim gospodarskim i socijalnim odborom, Grupom Europske investicijske banke i relevantnim europskim i nacionalnim udruženjima.

U Teritorijalnoj Agendi naglašava se važnost i pruža smjer strateškog prostornog planiranja te se poziva na jačanje teritorijalne dimenzije sektorskih politika na svim razinama upravljanja. Usmjerena je na promicanje uključive i održive budućnosti za sva mjesta te postizanje ciljeva održivog razvoja u Europi.

To mora biti utemeljeno na:

- općem poimanju da se razvojne potrebe i utjecaji budućeg razvoja razlikuju među mjestima u Europi i
- suradnji i koordinaciji među mjestima, razinama vlasti, sektorima politika i društvenim skupinama na rješavanju složenih pitanja i iskorištavanju različitog potencijala.

Stoga utvrđujemo dva sveobuhvatna cilja, Pravedna Europa i Zelena Europa, koji imaju šest prioriteta za razvoj europskog teritorijalno cjelini te svih njegovih mjesta.

Tijekom revizije Teritorijalne Agende, pandemija uzrokovana bolešću COVID-19 promijenila je oblikovanje politika i izgleda za razvoj u budućnosti. Budući da se zbog različitih uvjeta posljedice i odgovori politika razlikuju među različitim područjima, u pandemiji se pokazalo da su ona važna i izrazito međusobno ovisna. Teritorijalna kohezija trebala bi imati važnu ulogu u procesu oporavka. Politike teritorijalnog razvoja i suradnja usmjerena na zajedničke ciljeve nužne su za povećanje otpornosti općina, regija i država, kao i za jačanje procesa njihova oporavka.

Zašto moramo djelovati

Revidirali smo Teritorijalnu Agendu pokrenutu 2007. i ažuriranu 2011. te smo uzeli u obzir najnovija izvješća Europske komisije, Europskog odbora regija, Grupe Europske investicijske banke i ESPON-a.

U Europi postoje brojne vrste različitih područja, kao što su regije glavnih gradova, metropolitanska područja, gradovi manje i srednje veličine, prigradska područja, ruralna područja, unutarnje periferije, periferna područja, najsjevernija područja, rijetko naseljena područja, otoci, priobalna područja, planinska područja, najudaljenije regije, prekogranične regije, makroregije, područja koja bilježe demografski pad i područja koja prolaze gospodarsku preobrazbu i industrijsku tranziciju. Sva ta područja imaju vrlo različite razvojne potencijale i izazove. Na svim razinama, od podlokalne do paneuropske, sve su veće gospodarske i socijalne razlike među mjestima i među ljudima, kao i okolišni rizici i pritisci. Produbljuju ih gospodarstvo razmjera, neravnomjeran pristup tržištu i kvalificiranoj radnoj snazi te razlike u kvaliteti upravljanja i javnih usluga. Nadalje, veze i komunikacija među mjestima, osobito duž koridora, utječu na mogućnost ostvarivanja potencijala ili odgovora na izazove.

Kvaliteta vlasti i procesa upravljanja važno je horizontalno načelo lokalnog, regionalnog, nacionalnog i europskog razvoja. Važna je za dobrobit društva i preduvjet je za dugoročno održivo povećanje životnog standarda, ulaganja, socijalnopolovjerenje i politički legitimitet.

Potrebno je djelovati, jer su razlike među ljudima i mjestima sve veće, što dovodi do sve većih neuravnoteženosti i nejednakosti, npr. u sljedećim područjima:

- Kvaliteta života
- Usluge od općega interesa
- Demografske i društvene neuravnoteženosti
- Digitalizacija i četvrta industrijska revolucija
- Zapošljavanje i gospodarski razvoj
- Međuovisnosti područja
- Globaliziranost

Potrebno je odgovoriti na sve veći pritisak vezano za održiv razvoj i klimatske promjene, npr. u sljedećim područjima:

- Klimatske promjene
- Gubitak bioraznolikosti i korištenje zemljišta
- Kvaliteta zraka, tla i vode
- Sigurna, cjenovno pristupačna i održiva energija
- Pravedna tranzicija
- Kružni lanci vrijednosti
- Priroda, okoliš i kulturna baština

Teritorijalni prioriteti za Europu

Pravedna Europa koja nudi budućnost svim mjestima i ljudima

URAVNOTEŽENA EUROPA

Uravnoteženiji teritorijalni razvoj koji se temelji na raznolikosti Europe

- Poduzet ćemo mjere kako bismo potaknuli gradske četvrti, zajednice, općine, županije, regije i države članice da surađuju na odgovoru na globalne društvene izazove i poboljšanju uvjeta rada, života i poslovanja u svim mjestima te povećanju socio-ekonomskog blagostanja, inovacijskog kapaciteta, pozicioniranja u globalnim lancima vrijednosti i globalne konkurentnosti u cijeloj Europi.
- Pozivamo oblikovatelje politika sa svih razina da potiču policentrične razvojne modele u kojima sva mjesta mogu imati svoju ulogu.
- Poduzet ćemo mjere kako bismo potaknuli donositelje odluka na svim razinama upravljanja da oslobode jedinstveni potencijal područja sa specifičnim geografskim obilježjima te da se u okviru integriranih i kooperativnih pristupa na odgovarajući način uklone ograničenja u tim područjima.

FUNKCIONALNE REGIJE

Konvergentan lokalni i regionalni razvoj, manje nejednakosti među mjestima

- Tražit ćemo dijalog s donositeljima odluka u gradovima svih veličina radi primjene integriranog višerazinskog pristupa upravljanju. To znači uključivanje osoba s različitih razina upravljanja, osobito lokalnih i regionalnih, te iz različitih sektora politika i društvenih skupina.
- Surađivat ćemo s lokalnim i regionalnim donositeljima odluka radi intenziviranja suradnje na dugoročnim strategijama prilagođenim lokalnim uvjetima za ta područja te razmatranja održivih funkcionalnih veza među susjednim područjima.

INTEGRACIJA IZVAN GRANICA

Lakši život i rad preko nacionalnih granica

- Poduzet ćemo mjere kako bismo ugradili stabilnu prekograničnu, transnacionalnu i međuregionalnu suradnju u makroregionalne, nacionalne, regionalne i lokalne razvojne strategije. Podupiremo i izradu novih strateških dokumenata, ako je potrebno, te poticanje zajedničkog razvoja, što uključuje građane preko granica.
- Intenzivirat ćemo dijalog s oblikovateljima politika na svim razinama upravljanja radi koordinacije nacionalnih sektorskih politika među državama i smanjenja postojećih prepreka suradnji.

Zelena Europa koja štiti zajedničke izvore prihoda i oblikuje društvenu tranziciju

ZDRAV OKOLIŠ

Zdraviji ekološki izvori prihoda, klimatski neutralni i otporni gradovi i regije

- Podupiremo razvoj rješenja utemeljenih na prirodi te zelenih i plavih infrastrukturnih mreža koje povezuju ekosustave i zaštićena područja u okviru politika prostornog planiranja i upravljanja zemljištem te drugih politika, kao i razvoj novih instrumenata za upravljanje krizama radi povećanja sigurnosti i otpornosti pojedinih mjesta.
- Poštivat ćemo prirodna ograničenja zajedničkih izvora prihoda u Europi i povećati otpornost svih mjesta na koja utječu klimatske promjene.
- Usmjerit ćemo se na jačanje svijesti i ovlasti lokalnih i regionalnih zajednica u cilju zaštite, obnove, iskorištavanja i ponovnog korištenja njihovih (izgrađenih) okoliša, krajobraza, materijalne i nematerijalne kulturne baštine i drugih jedinstvenih vrijednosti kroz instrumente kohezijske politike EU-a, politike ruralnog razvoja, prostornog planiranja ili nekih drugih instrumenata kojima se, među ostalim, poboljšava integrirani teritorijalni ili lokalni razvoj.

KRUŽNO GOSPODARSTVO

Snažna i održiva lokalna gospodarstva u globaliziranom svijetu

- Podupiremo tranziciju Europe prema kružnom gospodarstvu i razvoj procesa industrijske simbioze prilagođenih lokalnim uvjetima uzimajući u obzir i potrebu za održivim korištenjem tla i zemljišta.
- Podupiremo izradu lokalnih i regionalnih strategija kružnoga gospodarstva koje povezuju lokalna i globalna gospodarstva.
- Potičemo jačanje inovacijskih kapaciteta u svim regijama, uključujući lokalne strategije za energetska tranziciju i mjere u sektorima graditeljstva, prometa i biogospodarstva.

ODRŽIVE VEZE

Održiva digitalna i fizička povezanost mjesta

- Pozvat ćemo dionike da se uključe u dijalog o potrebi za odgovarajućim pristupom brzim fiksnim i mobilnim komunikacijskim mrežama u svim mjestima te potrebi za digitalnom infrastrukturom s niskim ugljičnim otiskom i malim utjecajem na ljudsko zdravlje.
- Dodatno ćemo poboljšati veze između regionalnog planiranja i razvoja transeuropskih mreža (TEN), osobito duž koridora osnovne mreže. Povezivanjem svih mjesta s glavnim prometnim čvorištima podupiru se međunarodne trgovinske veze i lokalne prilike za razvoj.
- Pozivamo stručnjake za prostorno i prometno planiranje da istraže nove socijalno i ekološki napredne modele za lokalnu i regionalnu mobilnost kao uslugu te da surađuju na multimodalnoj i ekološki prihvatljivoj pristupačnosti samih gradskih središta, kao i unutar njih.

Realizacija prioriteta

(64) Predani dionici trebali bi djelovanjem podržati prioritete navedene u Teritorijalnoj Agendi 2030. Tek će se tada moći na odgovarajući način razmotriti prioritete i zabrinutosti izraženi u Teritorijalnoj Agendici koji se odnose na prostorne nejednakosti i tranziciju prema ugljično/klimatski neutralnom gospodarstvu. Svim bi se tim mjerama trebalo poduprijeti:

- višerazinsko upravljanje
- pristupe prilagođene lokalnim uvjetima
- koordinirane teritorijalne učinke i usklađenost sektorskih politika
- suradnju među područjima
- teritorijalnu koheziju na europskoj razini
- teritorijalnu koheziju na prekograničnoj, transnacionalnoj, međuregionalnoj i unutarregionalnoj razini i
- doprinose država članica i susjednih zemalja teritorijalnoj koheziji.

(Primjena Teritorijalne Agende oslanja se na neformalnu višerazinsku suradnju država članica, podnacionalnih tijela, Europske komisije, Europskog parlamenta, Europskog odbora regija, Europskog gospodarskog i socijalnog odbora, Europske investicijske banke i drugih relevantnih dionika. U primjeni Teritorijalne Agende vrijedna bi bila suradnja sa subjektima nadležnima za Urbanu agendu, Novu Povelju iz Leipziga, kohezijsku politiku i politiku ruralnog razvoja EU-a, provedbu Europskog plana oporavka te makroregionalnih strategija i strategija morskih bazena EU-a.

Mjere za realizaciju Teritorijalne Agende mogu se provesti na svim razinama upravljanja i razlikovati po značajkama i području djelovanja. Pozivaju se svi ključni dionici na provođenje Teritorijalne Agende u okviru svojih nadležnosti.

Kako bi se potaknulo zajedničko djelovanje u cijeloj Europi, u okviru pilot aktivnosti dokazuju se, ispituju i razvijaju prakse koje pridonose ostvarivanju prioriteta Teritorijalne Agende. Svakog se potiče da pažljivo prati navedene aktivnosti, u njima pronade nadahnuće i ponudi prijedloge novih aktivnosti.

Daljnji koraci

Pozivaju se buduća predsjedništva Vijeća EU-a da nastave rad na Teritorijalnoj Agendi 2030. i dodatno ojačaju s njom povezano informiranje, primjenu i upravljanje:

- Informiranje o napretku u primjeni TeritorijalneAgendei obilježavanje 25. i 30. obljetnice Europske perspektive o prostornom razvoju (1999.) u 2024. i 2029. te 20. obljetnice TeritorijalneAgende(2007.) u 2027.
- Primjena TeritorijalneAgendei rasprava o napretku, među ostalim i o pilotaktivnostima.
- Upravljanje s naglaskom na analizi stanja 2024., uključujući preispitivanje sustava upravljanja, napretka u provedbi i relevantnosti prioriteta. Navedeno će se provesti u okviru priprema za kohezijsku politiku EU-a nakon 2027. Poziva se predsjedništvo Vijeća EU-a u prvoj polovici 2025. da organizira neformalni sastanak ministara radi izvještavanja o mogućoj odluci o reviziji Teritorijalne Agende 2030.

Provedbu Teritorijalne Agendepratite na
territorialagenda.eu